

ДҶАМИЛ ПАШТАЛҶИ ҶИ МАНИАРАИ
АҚАЛАҶИ ҶИ МАНИАРАИ

ДҶАМИЛ ПАШТАЛҶИ ҶИ МАНИАРАИ

КЁНЕКЕРЕ ПУРРИ

Григорий Тимофеев. В. Родионов 5

I ПАЙ СЁВЕ ТЃРШШЁНЧИ ЧЃВАШСЕМ

Тёрлэ сёрти чЃвашсем тёрлэ майпа пурЃнасёё, пирён куёа пуринчен малтан мён ленкет	14
АтЃлпалан СЃрЃ хушшинче пурЃнакан сынсем. Сёве синчи чЃвашсем	19
«Сёве тЃршшёсем»	25
ТЃхЃрьялсем	30
ТЃхЃрьял сыннисем каланЃ тЃрЃх, сёр синчи, пёлёт синчи, сёр айёнчи япаласем епле-епле пулмалла	40
Ѕак сЃтсанталЃка кам тытса тЃрса, кам йёркене кЃртсе тЃрать. ЧЃваш йЃлисем: чЃк йёркисем, кёлёсем	46
Элшелё	56
Элшелиён сёрё-шывё	76
ВырЃс-тутара пЃхнЃ сёрте пирён чЃваш еплелле	85
ЧЃваш сынни пёр-пёринпе ял хушшинче епле пурЃнать	87
ЧЃваш сынни пёр-пёринпе килте-йышра епле пурЃнать	91
ЧЃваш сыннийён килё-сурчё	94
ЧЃваш сыннийён апачё	95
ЧЃваш сыннийён тумё	98
ЧЃваш сынни ёсре епле сЃрет	101
ЧЃваш сынни ёсрен хЃсан канать	103
ЧЃваш сыннийён тёшмёшёсем	105
ЧЃваш сыннийён кёлли-йёрки	108
Хальхи сЃмрЃксем кёлё енне еплелле сЃварЃнасёё	109
ЧЃвашЃн сЃулталЃх хушшинчи паллЃ-паллЃ кунёсем, вЃхЃчёсем	110
Кёркунне хёрсем каё ларасёё	—
Карттахи кЃларнЃ вЃхЃт	112
Элшел йыхравсисем йыхрава каясёё	—
Элшелсем пукрава ярмЃнккана каясёё	114
Пукрава пупсем пирён чассавни кёлле килесёё	116
Пукрав прЃсник кунё каё Элшелне хЃнасем килесёё	117
ПукравЃн тепёр кунё хЃнасем ялта ёссе сЃресёё	118
ПукравЃн висёёмёш кунё хЃнасем каллах сЃпла килёрен килле ёссе сЃресёё	120
Хай хЃнасем килёсене Ѓсанасёё	121
ХЃнасене Ѓсатсан тепёр кунёсенче элшелсем пёр-пёринпе ёсесёё	—

Пукрав эрни хушшинче хёрсем пёр-пёринпе пустаранса кума кёпи тәхәнтараçсё	122
Етес ёсёсё	123
Хёр вәрлаçсё	124
Пукравсем иртсен, хёрарәмсем тәла төртеçсё	127
Касански йыхравсисем килеçсё	128
Ваттисем касанские хәнана каяçсё	—
Çамрăксем кунта уллах тавасçё	129
Хёрсемпе каччăсем тәла пусаçсё, хашё тәла төвеçсё	131
Салтак ачисене приюма илсе каяçсё, унтан килсен, асатма каяçсё	133
Михайла прасникё	136
Хёр сәри	137
Сўс төвеçсё, сўс-кантәр авәрлаçсё. Хёри-пәраç ларма сўреçсё	139
Хёллехи микула	140
Аша кёне кун	141
Авән çапаçсё, путексем сыхлаçсё	142
Çёне сул сёрё. Кёшерни	144
Шуйттан ваййи	145
Турă шыва кёне кун	—
Сретени (сретение)	147
Хёрсем-каччăсем ту туса ту ярăнаçсё	—
Аслă çаварни кунё	149
Типпе кёрет	150
Кёçён çаварни кунё	151
Спурнай ярмăннки	152
Спурнай пасарё	—
Пир төртеçсё	153
Пăлхавёшни (благовещение)	—
Верпăнни (вербное)	154
Чăваш калăмё	155
Мункун (калăм)	—
Çурта кунё	156
Сёрен каçё	157
Телей валеснё кун	158
Ака сийё	—
Пёвевсё таврашё	—
Çулахи микула	—
Уяв вăхăчё	159
Тутар ваййи	161
Турă сўле улăхнă кун	162
Çимёк кунё	163
Труйски	—
Туйсем курнă вăхат	166
Мулени (моление) кунё	175
Хыт суха сийё	176
Сёрси чўкё	—
Учук	177
Хăят	—
Утă сийё	178
Питравкка	—
Çулахи касански	179
Тырă вырнă вăхат	—
Ёнлен (Ёллен, Ильин)	182
Малтанхи спас кунё	—
Вăта сёр спас кунё	—
Юлашки спас кунё	183
Симен кунё	—
Çвишёни (воздвижение) кунё	—

II ПАЙ
ХАЛĂХ СĂМАХЛĂХĖ: ЧĖЛХЕСЕМ,
ТУПМАЛЛИ ЮМАХСЕМ, ВАТТИСЕМ КАЛАНИ, ЮРĂСЕМ, ХАЛЛАПСЕМ,
АЧА-ПĂЧА СĂМАХĖСЕНЧЕН

ЧĖлхесем	185
Тупмалли юмахсем	—
Ваттисем калани	194
Юрăсем	198
Еснĕ-синĕ чухне юрлакан юрăсем	—
Уявра калакан кĕвĕсем	237
Хĕр сăри юрисем	268
Хĕр сăри такмакĕсем	271
Хĕр сăрийĕн икшерĕн-икшерĕн ташланă чухне ыттисем алă сұпса, ура тапса калакан такмакĕсем	272
Туй такмакĕ	273
Туй юрисем	274
Такмаксем	288
Хĕр йĕррисем	289
Салтак юрисем	301
Халлапсем	305
Тилĕ кашкăра пулă тытма вĕрентни	—
Эпир ĕлĕк асаттепе вăрманă вутта кайни	—
Карчăкпа старик мачча сине акнă сарăкне пăхма улăхни	306
Карчăкпа старикĕн виçĕ ывăлĕ	307
Лăпăр	310
Хăнара	313
Тимĕрсĕ ывăлĕ нуша курма кайни	—
Улпутна тарси	314
Пуян хĕрĕпе ултă вăрă	315
Качака такипе сураха таки	317
Качака такипе автан	319
Чăваш хĕрĕпе вуникĕ распульник	320
Пĕр старикпе виçĕ хĕр	322
Тăрна	323
Амасурри	325
Там хырама	328
Сĕр сине шыв тулни	—
[Тура]	329
[Кĕсел]	—
Спасибо	—
Ача-пăча сăмахĕсенчен	—

III ПАЙ
ЧĂВАШ ПУРНĂСĖ СИНЧЕН: МĖН КУРНИ, МĖН ИЛТНИ

Хамăр чăваш хутлăхенче. Тĕрлемес сынни Пăва таврашĕнче, Элшел сĕршывĕнче	331
Автобиографические наброски: Путешествия	344
Г.Т.Тимофеев хай сырнă савăсем	349
Основание Тетюш	350
Пролейкаши	—
[Основатель Альшеева]	—
[О надгробных памятниках]	—
Эл кўлĕ	351
Ептĕлмен	—
Шыв вăрлас йĕрке	352
Хирти утмăлтурата пĕтересси	353
Япаларан хăрани	—
Кайăк пăхĕ-шăкĕ	—

Майра сёрё — Тәхәрьял сёрё	354
Тәхәрьял чүкё Кёнеки	355
Пайпулат утти	—
Путелек	—
Тәхәрьял учук вырәнё	—
Тәхәрьял чүкё	356
Тәхәрьял учукәнче асәнакан ырәсем.	357
Ийе	359
Сәнавсем	360
Сул урл кайак каҗса кайсан, сул әнмас	—
Ят	—
Чән пулни	—
Кайри (Төрлемес киремечё)	361
Вилё сәпәннә	—
Арман	—
Сәнанисем	362
Астун	—
Пароход	—
Антихрист	—
Паләртса пынисем	363
Сёрен хәвалас	—
Каҗ ларас	—
Сөрси	—
Кәвакал	—
Каларәшем	—

ХУШСА ПАНИ: ЁҢ ХУЧЁСЕМ. СЫРУСЕМ. АСАИЛУСЕМ

1. ЁҢ хучёсем. Документы	364
Школьные предметы	—
Расписание на 1899—1900 уч. г.	365
Эсир малалла та пупрах пурәнасан-и?	366
Суд хучёсенчен	—
Обвинительное заключение	—
Постановление Президиума Оренбургского областного суда	368
Справка	369
2. Сырусем. Письма	—
3. Асаилусем. Воспоминания	391
Г.Комиссаров о Г.Тимофееве	—
Н.Г.Барышникова сырс пани	392
А.Ф.Ерофеева калани	394
Г.В.Моисеев калани	395

АСӘРХАТТАРУСЕМ

Кёскетнё ятсем	396
Анлантарусем	—
Сайра тел пулакан сәмахсем	417
Г.Т.Тимофеев сырнисем сак кёнекесенче пичетленнё	423
Г.Т.Тимофеев синчен сырнисем	—
Кёнекери ўкерчёксем	425
Г.Т.Тимофеевән төрлө сёрте упранакан хучёсем	—
Г.Т.Тимофеевән пурнәсёне пултарулаһән палләрах тапхәрёсем.	426

ЧУВАШСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИНСТИТУТ
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

Григорий Тимофеевич Тимофеев

**ТАХӲРЬЯЛ
ДЕВЯТИСЕЛӲЕ**

**Этнографические очерки,
фольклорные материалы,
дневниковые записи,
письма и воспоминания**

На чувашском языке

Составители

А.В.Васильев (Васан), В.П. Станьял

Редактор ЧГИГН **В.П. Станьял**

Редактор издательства **Р.К.Игнатьева**

Художник **М.Д.Давлятишин**

Художественный редактор **А.В.Семенова**

Технический редактор **Л.Н.Кандрашкина**

Корректоры **З.И.Гаверилова, А.Г.Владимирова,**

Н.П.Печникова, Г.И.Алимасова, Т.И.Кириллова

Компьютерная верстка **Е.Л.Карпеевой**

Изд. лиц. №06317 от 26.11.01. Подписано к печати 26.11.02. Формат 70х100^{1/16}. Бумага офсетная. Гарнитура Тип Таймс. Усл. печ.л. 34,83. Учетно-изд.л. 30,87. Тираж 2 000 экз. Заказ № К-3555. Изд. № 26. РГУП «Чувашское книжное издательство». 428000, Чебоксары, пр. Ленина, 12 б. Отпечатано в РГУП «ИПК «Чувашия». 428019, Чебоксары, пр. Ивана Яковлева, 13.